

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 fr., $\frac{1}{2}$
an 9 fr., $\frac{1}{4}$ an
4 fr. 50 cm.

Foia apare în fiecare
Sâmbătă

Unirea

Inserțiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fl., a doua
oară 12 fl., a treia
oară 10 fl.

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirii”
în
Blaj.

Foaiе bisericească-politică.**Anul XVIII.****Blaj, 8 August 1908.****Numărul 31.**

După un veac.

Se împlinesc o sută de ani dela nașterea unui mare dascăl al Blajului, care a fost, în aceeaș vreme și un dascăl al întregului nostru neam.

Născut din obârșie țărăneasă, Simeon Bărnuțiu a știut să țină seamă de aspirațiile poporului, pe vremuri grele și primejdioase, într'o epocă când cuvintele nu aveau înțelesul lor sburător de astăzi. Intrat în rândul clericilor noștri la 1826 termină cursul seminarial și ocupă apoi funcții în cancelaria și școalele din gremiu, unde se distinge, mai ales, ca profesor de filozofie și de istoria universală.

Spiritul lui ager a încercat să scruteze nouă terene în domeniul acestor științe; a încercat adecă să redea în limba românească terminii tehnici ai filozofiei, și a extins cadrele istoriei universale și asupra unui popor obscur și necunoscut...

Și zidurile așezămintelor culturale au prins și ele viață; învățătura înaintașilor a prins și ea aripi.

Evenimentele din 48 îl iau în vârtejul lor și glasul lui, răzbate ca trîmbița unui Arhanghel la adunarea din Dumineca Tomii și la cea de pe Câmpul libertății.

Pe urmă ia drumul pribegiei și, după ani de studii, se stabilește ca profesor în Moldova, unde n-a rămas însă vreme îndelungată.

Slăbit de boală și de sforțările prea mari ale temperamentului său expanziv, se dorește, în clipele din urmă să moară acasă; a murit pe drum însă și a fost însoțit în cea din urmă cale — spre Bogșa-română — mare pompă bisericească de mii de oameni, cari l-au știut apreția după vrednicie.

Acolo doarme și astăzi și țerna lui risipită se va cutremura de emoție, când lumea românească adunată la Șimleu va peregrina la mormântul lui, ca la mormântul unui om mare.

Ne asociem acestui act de pietate națională și ne descoperim și noi capetele, în fața mormântului unde se odihnește astăzi plâpândul vlăstar născut cu un veac înainte!

Sine „Astra“ non itur ad astra! Con vocarea adunării generale a „Astreii“ și în anul acesta a fost salutăta cu entuziasm din partea mult încercatei noastre prese naționale. Articoli luminați și însuflețiți au îndemnat publicul român la participare și totodată s'a scris și despre starea noastră culturală — îndeosebi despre ținuta clasei noastre culte față de „Astra.“

Cred dară să fie la locul său, dacă în preajma acestui eveniment cultural se vor auzi voci și din public și să vor desbata unele chestii de interes cultural și strâns legate de „Astra“

Știm cu toții, că „Astra“ e întemeiată și susținută pentru literatura română și cultura poporului nostru.

De asemenea ne este cunoscut tuturora adevărul, că cu cât va fi mai cult poporul nostru, cu atât mai bine va sta nu numai în privința intelectuală, ci și în cea materială.

Avantagiile stării mai bune ale clasei țărănești însă se reflectează direct și intensiv și asupra clasei culte, carea — pe cum știm — constă din cărturari, comercianți și meseriași. Este dară foarte firesc, ca o clasă cultă — conștie de sine și de datorințele sale — să privească de o datorință primordială, ca să conlucre din toate puterile la ridicarea culturii a clasei țărănești, fiindcă cu cât va fi mai cultă, respective mai avută aceasta clasă, cu atât mai bine îi va merge și ceieialalte.

La munca grea — dar măreată și nobilă — a deșteptării și cultivării poporului nostru încă nu este de ajuns, ca să avem numai vre-o câțiva mecenai marinișoși, cari jertesc averea lor pe altarul culturii naționale și e prea insuficient, ca numai o mână de mecenai intelectuali să luere cu vorba și condeiul pentru „Astra;“ ci este neapărat de lipsă, ca întreaga noastră clasă

FOIȚĂ.

RUXANDA.

— *Nuvelă originală a «Unirii».* —

(Continuare).

10

Cum se revărsa de ziuă, Măria Sa dădu poruncă la armășei și la arnăuți, să prindă pe logofătul Trifăilă și să-l aducă la curte, viu ori mort.

Zarvă și larmă în întreaga Suceavă. Toate șușănițele curților boerești erau perândate și scormonite, toate colțurile cetății erau cercetate cu deamăruntul de cinovnicii și ortomanii domnești, doar numai de-or află, unde-i mistuită ființa lui Trifăilă. Spătarul Costea înștiință pe parcălabii și pe pângarii de rediuri și de lanuri, să năimească hăitași, răzbindu-i prin cuiburile și inimile coclaurilor, pe la răscurile drumurilor, pe la vadurile apelor, doar numai de-or da de urma logofătului.

Dar pace. Trifăilă se ascunse par'că în pământ. O săptămână întreagă l-au tot căutat, au tot întrebat de urma lui, dar înzădar.

Și apoi ce jale și ce părere de rău nu eră la curte! Se pregătiseră numai de dragul lui opt călăi de cei mai voinicești, i-se gătise și temnița, îl așteptau și lanțurile și uneltele schingiuirii, — doar numai de s'ar îndură să vină mai în pripă. Avea doar și Bogdan Vodă milă cu multă lume, dar de dânsul nu s'ar mai fi îndurat de loc. Iar dacă Măria Sa nu-și despăgubea vina, trebuia să rămână cu rușinea pățită.

Așa a și fost. Rămase cum ti spuseră unii din curtenii veliți ai Țării Moldovenești, că după cum s'ar zvoni prin norod, el a apucat-o în Țara Leșească, și că unindu-se cu Petru Bares, are de gând să vie și să-i înfrângă oastea lui Bogdan și să-l pună pe dânsul la cârmă.

Bătrânul logofăt Tăutu stătea de vorbă cu jupânul Iancu și cu jupâneasa Smaranda,

când tocmai îl aduse vântul și pe Bogdan Avea de gând să întrebe pe Tăutu, dacă a auzit vre-o clevetire, vre-o vorbire de om din gura Mușateștilor.

Măria Sa nu se așteptă de loc să găsească în casa logofătului Tăutu tocmai pe Mușatești. Dar după ce-și făcu plecăciunile pe la musafiri, eră pofit pe un jeț.

Mușateștii, cari nu erau bucuroși de sosirea Măriei Sale, voiau să se retragă sub prepus, că Măria Sa ar avea de grăit o vorbă în patru ochi cu încărunțitul Tăutu.

Bătrânul logofăt Tăutu îi rugă, că de au voie bună pot rămâne și ei de față și poate că ar face și mai bine. Iancu și Smaranda priveau lung și sfios în ochii lui Bogdan.

— Am de vorbit cu tine, logofete Tăutu, o vorbă să-mi lămurești o treabă, zise Bogdan.

— Cum de nu? Cu toată inima și plăcerea, Măria Ta!

— Zi-mi, dacă-i adevărat, că Ruxanda, fica celor de față, m'a vorbit de rău înainte ta?

cultă să se grupeze în jurul acestui focal cultural și să participe — direct sau indirect — la afacerile ei de interes obștesc.

Îndeosebi necesară este concentrarea noastră în jurul „Astrei” azi, când un uragan neproznic urlă și șueră a pustiu deasupra redutelor din frontul cetății noastre culturale.

A sosit oara a 11-a. când fiește carele Român de bine trebuie să sară în apărarea culturai naționale, dela carea depinde nu numai prosperarea intelectuală și bunăstarea materială a poporului nostru, ci chiar existența lui națională:

Stări așa triste — pe cum ne arată și consemnarea membrilor dela 31 August n. 1907 a „Astrei” — nu-i permis să mai dăinuască lung timp întră noi, căci altcum suntem pierduți.

Aceasta consemnare adecă ne spune, că aceasta instituțiune — întemeiată și susținută pentru cultura poporului român din Ungaria și Transilvania — nu are mai mulți membrii activi, decât 1750 — 96 fondatori, 254 pe viață și restul ordinar — deși noi chiar și după cea mai dușmănoasă statistică formăm o clasă cultă de cel puțin 10,000 bărbați și sigur tot atât de mare va fi și numărul sexului gingaș din aceasta clasă.

Nu se mai poate tolera, că nici chiar 2 părți din 10 a clasei noastre culte să nu iee parte nici într'o formă la munca „Astrei” a cărei menire este, ca să deie în mâna țărânului român cel mai sigur și important mijloc pentru asigurarea existenței sale morale și materiale.

E imposibil să crezi, că în 8 părți din 10 a clasei noastre culte să nu existe interes pentru cultura poporului nostru, fără carele $\frac{1}{3}$ din clasa aceasta aproape de fel, iar $\frac{2}{3}$ numai cu chin și vai ar putea exista.

Te doare inima, când observi, că din 7 episcopi de ai noștri unul nici nu e indus în consemnarea „Astrei”, din carea mai lipsesc încă un arhimandrit și cel puțin 20 de canonici, deși barem clerul superior ar trebui să fie complet indus în lista membrilor. Dintre protopopii și preoții noștri — cari sigur vor fi cel puțin 2500—3000 — nici chiar 600 nu sunt membrii ai „Astrei.”

În trecut fie amintit, că dintre cei 10 preoți militari activi numai pe 2 i-am aflat în consemnare.

Ți-se suie sângele în față, când din consemnarea aceasta te convingi, ca cele mai bine situate clase sociale de ale noastre — cărora aparțin advocații, directorii de bancă, medicii, inginerii și comercianții — sunt foarte slab reprezentate între membrii „Astrei” — atât cu numărul, cât și cu numărul.

Iată advocații — cari după părerea mea vor fi vre-o 250—300 — abia intrunesc numărul de 208 și dintre aceștia 153 sunt numai membrii ordinari, deși aproape toți ar putea și trebuie să fie fondatori sau pe viață.

Dintre 100—150 de directori de bancă dela institutele noastre în consemnarea Astrei am aflat 19. — 5 pe viață și 14 ordinari — deși și despre aceștia toți putem spune tot aceea, ca despre advocații.

Medicii sunt induși 60 ca membrii — 6 fondatori, 9 pe viață și restul ordinar — și eu cred, că și ei vor da un contingent de 120—150. Dintre medici de asemenea n'ar fi permis să lipsească nici unul din lista „Astrei”, ci ar trebui să fie înscris fiește carele cel puțin ca membru pe viață.

Tot aceeaș o putem zice și inginerilor noștri, de cari vom avea cel puțin 30—50. Dintre ei sunt 13 înscrisi — 1 pe viață și 12 ordinari — deși — pe cum știu — toți sunt bine situați și sigur nu le-ar cădea greu a solvi și taxe mai mari.

Comercianții trebuie să avem noi barem vre-o 1500—2000 și totuși la „Astra” numai 67 sunt înscrisi și dintre acestea 60 sunt numai ordinari.

Corpul didactic — carele constă din vre-o 2—300 profesori și cel puțin 3000 învățători — e reprezentat la „Astra” cu 91 membrii dintre profesori și 84 dintre învățători. Dar să nu uităm, că din clasele acestea se recrutează cei mai mulți mecenai intelectuali, cari aduc jertfe morale pe altarul „Astrei”, ce mai cu seamă se poate zice despre bravii și harnicii noștri profesori.

Amploiați privați sau aplicați la diferitele oficii ale statului vom avea cel puțin 5—600 și totuși la „Astra” numai 148 sunt înscrisi, dintre cari 77 sunt notari comunali. N'ar strica, ca cei neutralizați pentru lupta noastră politică cel puțin la acțiunile noastre culturale să iee parte cât de activă.

Oficianții aplicați la băncile române vor fi cel puțin 600—800 și totuși nici 100 nu sunt membrii „Astrei”.

Meseriași vom avea barem vre-o 1000 până în 1500 și dintre aceștia nici 20 nu sunt înscrisi la „Astra”.

Bănci bine situate avem vr'o 100 și 50 mai mici, dintre cari nici chiar 50 nu sunt trecute în lista membrilor.

Despre celelalte clase sociale reprezentate la „Astra” nu mai amintesc, fiindcă sunt mai mici la număr și apoi scopul meu nu este a face statistică, ci a spune factorilor competenți și tuturor Românilor de bine, că e timpul suprem a da acțiunilor noastre culturale direcție nouă și corespunzătoare nu numai împrejurărilor actuale, ci și principiilor de azi.

E neapărat de lipsă adecă, ca să ținem cont de spiritul timpului și acomodat lui să diregem busola acțiunilor din sinul și jurul „Astrei”.

Cu vre-o câțiva articoli scriși mai cu seamă din incidentul adunării generale, cu ținerea alor câteva conferințe sau reprezentatii teatrale și cu editarea unui organ necorespunzător azi scopului n'o să putem ajunge îngrabă la scopul măreț al „Astrei”.

Trebuie schimbat sistemul vechiu cu altul modern și dat alta direcție acțiunilor noastre culturale!

E neapărat de lipsă înainte de toate, ca să facem „Astra” cât se poate de cunoscută chiar și în cele mai inferioare pături ale poporului, fiindcă mulți sunt dintre ai noștri, cari nici de veste nu iau auzit.

Munca aceasta însă nu se poate face numai prin ziarele noastre, ci prin acțiuni pornite din sinul comitetului central și dirigate direct la persoane.

Jupâneasa Smaranda pâlă cu cotul pe jupânul Iancu și-i șopti încet la urechie:

— Auzi Iancule, că vorbește despre copila noastră!

— Înaintea mea? — Ruxanda să te fi vorbit de rău? — Ferească Dumnezeu Sfântul și Maica Preceastă, eu despre asta n-am de loc știință, Măria Ta! — Dar bine cine v'a zis una ca asta?

— Cum să poate? N'ai auzit, Tăutule, de acel logofăt cu două fețe?... Să vezi, l-am făcut măi deunăzi logofăt, dar îl credeam băiat cuminte și credincios, când colo ia-n te uită, ce mi-a făcut!? — M-a vorbit de rău tocmai înaintea celor de față, de nu s'or supăra numai, că-i pomenesec în vorbă.

— Așa-i Iancule? Ce zici? îl întrebă Tăutu.

— Așa-i, Chir logofete, cum am auzit și noi, că ne-a vorbit de rău înaintea Măriei Sale.

Bogdan mișcat de aceste cuvinte, se îndreptă spre Vornicul Iancu și spre Smaranda.

— Cum se vede, atunci suntem supărați fără pricină. Acel ticălos de logofăt, de n'ar mai ajunge zilele de mâni, a stricat prietinia noastră, că dragă Doamne, bine ne mai înțelegem! —

— Doamne, Maică Preceastă, ce răutate de om, vorbea cu vrednicia lui de bătrân logofătul Tăutu, făcându-și cruce de sur-

prindere. De l-ai prinde, să nu-l mai cruți Măria Ta, că v'a stricat, cum văd, toată bună înțelegerea și toată pacea! —

— Mare i-a mai fost îndrăzneala, reluă Vornicul Iancu, acum văd, că lucrurile stau altfel... la mijloc a fost numai o fățărnicie și atâta tot.

— Măria Ta, șopti bătrâna Smaranda, ai rămas atunci tot cum te credeam noi înainte vreme...

— Dar și tu, mamă Smarandă, și tu Iancule a-ți rămas tot așa cum vă credeam eu, oameni buni, oameni cinștiți și de treabă.

Bogdan privea înduioșat la dânsii și fără nici o vorbă îi îmbrătoșă cu căldură pe amândoi.

Apoi plecându-și fruntea spre pământ, își aduse aminte și despre Ruxanda nevinovată și-l podidură lacrimile, că o jignise atât de mult.

Bătrânul Tăutu privea cu înduioșare cum se iartă Măria Sa cu Mușăteștii în casa lui.

Bogdan, cu toate, că eră craiul Țării, nu se rușină să ceară iertare dela jupânul Iancu și dela Jupâneasa Smaranda și să le sărute mâna cu smerenie.

Dupăce se cinstiră, închinându-și unii altora multă sănătate, pace dulce și bună înțelegere ca mai înainte, Mușăteștii porniră cu Bogdan și cu Tăutu spre curtea veche, unde sălășluia Vel Vornicul Iancu Mușat.

IV.

Soarele trudit de oboseala zilei scliepa galeș printre norii albi cenușii, cari învăliau limpezișul zărilor albastre. În roșeața purpurie a amurgului vântul mai ticnea turbatul freamăt al brazilor. În liniștea sării tăcute pe măguri și pe pripoare se auzeau doiniri de caval... departe sunau clopotele oilor, doar turmele se întorceau dela pășune.

Intunecase. Un luceafăr bălai ținuit pe întinderea bolții sinelii tremură încet poleiu-i argintiu. Din răriștea brazilor alunecă pe orizontul presărat cu flori scântietoare de aur crăiasa întunerecului, care se înalță încet-încet, rostogolindu-și gânditoarea-i frunte prin talazurile norilor subțiri și creți. Ajunsă în înălțimi cerneă peste codrii și ape o ploaie de raze aurii. Luceafărul de seara răzbea prin ramuri cu razele-i calde, făcându-și loc pe icoana Maicii Precește luminându-i curata înfătoșare. Sub chipul Născătoarei prididită spre soare-răsare, ardea o candelă, a cărei lumină trăgea de moarte. Pe părății odăii se întindeau niște umbre negre, mari. Fiorul morții trecea pe alături.

Ruxandei e rău, e foarte rău. O dor obrăjii, cari au fost palmuți nemilos de logofătul Trifăilă, o dor coastele și șelile pe cari se zăresc vânătaele unei ranci vâjnoase, cu care o bătă ibovnicul ei, Trifăilă; o doare capul, a cărui peri au fost smulși și trași cu putere, de i-se făcu negru înaintea

Da, persoanele direct trebuie făcute atente asupra „Astrei“ și să li-se deie ocazie a se înscrie.

În vederea acestor scopuri am înaintat pentru adunarea generală 10 propuneri, a căror intenție este a afla mijloacele necesare, cu cari în mod potrivit s'ar putea suresciti interesul publicului nostru pentru afacerile „Astrei“; a deșteptă simțul de datorință națională și culturală în inima fieștecărui Român; a trezi și desvoltă spiritul de asociere între noi și în fine a deschide teren cât se poate de larg activității a „Astrei“.

Toată suflarea românească — dela vîdică pînă la opincă — trebuie angageată la marea muncă culturală a „Astrei“.

Trebuie reamintit unora din clasa noastră cultă, că cu bănișorii cu greu câștigați de bietul nostru țaran sau cu prescura românească sau cu stipendii și alte ajutoare românești s'au calificat și pînea de toate zilele tot în mijlocul poporului nostru o câștigă; deci datori sunt a să interesa de cultura țaranului.

Să nu ne genăm a spune fieștecărui, că taxa de membru pentru „Astra“ e numai o părțică mică din tributul de recunoștință, cu cari datori suntem poporului pentru imensele binefaceri primite dela el; iar a solvi acest tribut, e o datorie sfântă, carea intră toate împrejurările trebuie implinită.

Bogatul și săracul deschidă-și dară punga și — după cum îl va trage inima și-i va permite mîna — să depună obolul său pe altarul culturii naționale, pînă când încă nu e prea tîrziu!

Cu mînilor în sân nu mai putem stă azi, când orizontul e întunecat de nori grei, cari în sânul lor ascund trăznete și fulgere pentru cultura națională și e o chestie numai de timp, ca să se descarce cu o furie nebună asupra ei.

Să nu uităm, că se zvonește despre sufragiul — poreclit și universal îmbrăcat în cojocul pocit și anume pentru noi strîmt croit — al pluralității. Acul pentru acest cojoc îl putem afla numai între armele culturii poporului nostru.

Indolența noastră în privința culturală a poporului se poate răzbună amar în viitor!

Știm doar cu toții, că țaranului nostru i-se pune cu sála în mîna o monedă străină de comunicație spirituală cu alții. Primească-o — dacă așa i-a dictat soarta. — dar să ne îngrijim de cu vreme și defel să nu permitem, ca spoiala cutărei culturi străine să intre prin porii păreților în casa țaranului nostru și să-i inficieză atmosfera. Cășile inficiate prin baccilele culturii naționale să le desinficiăm și cât se poate de radical!

Ca să putem face aceasta cu succesul dorit, e neapărat de lipsă înainte de toate, ca să ne înrolăm toți — femei și bărbați — în șirurile membrilor ai Astrei și să îndemnăm la asta și pe alții, pe cum să influențăm, ca toate celelalte instituții de ale noastre — mai cu seamă băncile, comunele bisericesti și și cele politice, unde suntem în majoritate — să se înscrie ca membru la „Astra“.

Privească fiește-carele Român de bine de o datorință sfântă, ca să fie membru al „Astrei“ și să fie convins, că despre noi respective despre bunul și blîndul nostru popor cu drept cuvînt se poate zice: sine „Astra“ non itur ad astra.

Viena, 4 August.

Dr. Lazar Popovici,
medic și membru pe viață
al „Astrei“.

Proiectul lui Andrassy. Tot este mult adevăr în notița, publicată și de noi de-unăzi, că Majestatea Sa a respins acum a doua oară proiectul, prezentat de Andrassy asupra dreptului electoral. Ori cât de mult se încearcă ziarele guvernamentale, să ascundă rușinea aceasta, nu-s cu toate acestea destul de precaute, ca să nu lase să se observe aceasta din scrisesele lor.

„Ujság“ de Mercuri, care se girează de organul oficios al partidului Kossuthist

din Ardeal, scrie un prim articol, din care transpiră unele lucruri bune de reținut.

Ziarul elujan e supărat, că în timpul din urmă se colportează atâtea vești asupra chipului cum are să fie alcătuit proiectul de lege asupra votului universal, care nu poate fi decât secret și în comune, căci numai așa corăspunde dorinții Monarhului, care într-o formă iubește pe toți supușii, orice limbă ar vorbi aceea. Și aci „Ujság“ înghite una mare de tot când scrie: „Regele a putut să spună vorbele acestea cu tot dreptul. Căci doară și guvernului magiar într-o formă e simpatice fiecare supus și că legile în Ungaria, la toate direcțiile sunt egale pentru toți. Atîta numai că cei ce variază cu atîta plăcere aceste vorbe afirmative ale Regelui, o fac cu gândul acela, ca să le interpreteze astfel, ca și cum Regelui i-ar mai plăcea de supușii de altă limbă, ca de magiari.“ Și de aci năcaz și supărare mare. Năcaz și pentru aceea, că sunt oameni, chiar și dintre magiari, cari se bucură de eșecul suferit de Andrassy, deși e sigur, că proiectul pregătit de el e singura deslegare a chestiunii și singurul mijloc de a apăra supremația națiunii.

Se vede însă, că Domnitorul nu se conduce de aceste principii și Lui nu-i convine, ca în noul proiect electoral, pe care s'a legat să-l facă actualul guvern, să se aivă în vedere numai și numai națiunea magiară. De aceea strigă „Ujság“ că în fața acestui proiect să încete ori ce dujmănie, orice intrigă, orice deosebire între 67 și 48-ști, pentru că e vorba de desvoltarea economică și culturală a poporului magiar.

Și dacă dujmanii nostri — termină „Ujság.“ — se întovărășesc în potriva noastră, de ce să nu ne întovărășim și noi? și dacă lor le trebuie drept electoral, care să le convină, e de datorința noastră să pregătim

ochilor; o doare sînul ei curat și plăpăud care a fost călcat și bătucit de picioarele pretinsului ei mire, Trifăilă; o doare inima și sufletul pe urma suferințelor din partea logofătului Trifăilă și a lui Bogdan. Ea plînge, se vaită de durere și se roagă Preasfintei Născătoare de Dumnezeu:

— Indură-te, Maică Precistă — și fie-ți milă și de mine. Ah! nu mai pot. maică sîntă, nu mai pot. Uite cum mă înădușesc, uite cum îmi ard tîmplele capului, uite cum îmi zvăcnește inima din piept. Maică ori strînge-mă de pe lume, să nu mă mai chinui atîta, ori ușurează-mi durerea, și-mi ia răul cu mîna.

Apoi o înecă un potop de lacrimi, cari curgeau pe fața-i învinețită de suferință. Sosi în curînd domnița Maria cu mitropolitul Teoctist, care îi aducea sfînta grijanie.

— De acum pot să mor liniștită... șopti ea încet domniței Maria după ce fusese grijită de curiosul mitropolit, care apoi o lăsă cu bine.

Cu privirile-i stîNSE și trudite îmbrătoșă chipul Maicii Domnului, prididit în unghierul răsăritului de soare... apoi închise ochii, cine știe ce nu visă acuma...

Domnița Maria, care stătea în preajmă, îi ținu luminarea în mîna ei fără vlagă și plîngea și dînsa de milă-i; credea, că îi aproape de moarte.

Nu mult după aceea sosiră Mușateștii, Tăutu și Bogdan. Domnița auzind zurăitul

unei călești, stîNSE luminarea din mîna Ruxandei și le eși întru întîmpinare

— Mă rog umblați încet, pe vârful picioarelor. să nu treziți pe Ruxanda. Toți traseră în odaia mare a curții vechi, numai Bogdan se furișă în etacul Ruxandei.

Bogdan află pe drum, cum logofătul Trifăilă stălea în bătăi trupul gîngăș și fraged al Ruxandei. Se întălni și cu Mitropolitul Teoctist, care-i zise, că Ruxanda mai mai trage de moarte. Lui Bogdan i-s'a rupt inima de durere. Voea s'o mai apuce cu viața, ca cel puțin să-i ceară iertare.

Când intră în odaia ei, licărită de lumină slabă a unei candelă, o găsi dormind liniștită.

— Ah, doamne, cât e de slabă și palidă...

Ruxanda să fie, că n'o mai cunosc... Văzînd, că pe fața-i smadă izvoresc niște sudori reci Bogdan îi le șterse cu o albă mahramă. Apoi își puse urechea la inima ei să vadă dacă mai bate ori nu.

— Bate încet, încet de tot... Puțină nădejde. Incet intrară în odaia ei și părinții Ruxandei și Tăutu împreună cu domnița Maria, care plîngea. Bogdan stătea la capul ei. Toți o priveau cu înduioșare, numai măică-sa izbucni într'un plîns ne maipomenit:

— Dragul mării și iar dragul mării... Ea se trezi la bocetul mării. Roti ochii-i mari și îndurerăți împrejurul celor de față, numai pe Bogdan nu-l zărise.

Apoi Măria Sa se dăduse în dreptul ochilor ei să-l vadă, și când îl văzu oftă adînc și dureros.

Bogdan o prinse de mîna și o privea lung și înduioșat... numai ei știau ce nu vorbeau atunci cu ochii lor...

*(
(Va urmă).

Viata publică, departe de a fi tîgnă și odihnă, este lupta cea mai înverșunată, permanentă, inexorabilă a părții sănătoase a societății contra părții bolnave, contra ignoranței și a indolenței celor mulți, contra exagerărilor deosebitelor partide, contra prepotenței facțioșilor și a oamenilor raliați și a celor corupți.

LUIGI PALMA.

Se caută ambele tomuri de predici funebre și iertăciuni de Tit Bud vicar foraneu.

Redacția „Unirii“.

un așa proiect, care se placă națiunii magiare. Conduși de străvechiul liberalism magiar cinstim limba, legea și cultura naționalităților (cum să nu?!), dar trebuie să grijim ca pământul acesta să rămână magiar și să nu se slăbească puterea statului magiar.... Coaliția s'a legat să deie poporului un drept electoral cât de estins, dar nu s'a legat și la aceea, ca să deie arma în mâna dușmanilor națiunii magiare.

Iată dar în adevărată lumină planurile ascunse ale partidului Kossuthist, și cine dintre noi nu le-a prevăzut? Se pare însă, că de astă dată ele se vor lovi de mal și dl Andrassy va mai auzi vorbele: gehen Sie und spazieren Sie!

Institutele noastre de învățământ.

V. *Raport despre institutele de învățământ gr.-cat. din Balázsfalva Blaj: gimnaziul superior, institutul pedagogic, școala de aplicație, școala de fete, școala pentru învățaceii de meserii și negustorii și azilul de copii pe anul școlastic 1907/8.* Anuarul nostru, ca să folosim și noi acest termen, e cel mai voluminos, din câte am primit la redacție. Pe mai bine de o sută pagini publică din peana sirguinciosului profesor Dr. Ioan Rațiu, scurte notițe din viața și activitatea literară a 42 dascăli de ai școalelor noastre, începând cu Geronțiu Cotorea, unul dintre cei dintâi profesori ai școalelor din Blaj deschise la 1754 și ajungând până la Aron Pumnul, deșteptătorul Bucovinei. Nu putem decât se aducem laude zelosului profesor, pentru munca grea, depusă în căutarea și ordonarea acestor notițe¹⁾ și dacă am dori ceva, e ca ele se fie completate și întregite.

Din raportul despre școale scoatem următoarele date:

a) *la gimnaz* a funcționat 1 director, 15 profesori de studii ordinare, 3 de cele extraordinare și 2 cateheți. Celea mai multe oare le-a avut limba latină 40, apoi cea magiară 27, româna 26 și matematica 23. Colecțiunile gimnaziale au fost înmulțite și ele, ales biblioteca gimnaziului prin o donațiune mai mare a dlui protopop em. Dem. Cuteanu. Cu finea anului școlastic biblioteca gimnaziului numără 7809 opuri în aproape 10 mii volume, iar biblioteca tinerimei, care încă s'a augmentat cu celea mai noue și potrivite scrieri, dispunea de 2656 opuri în 2850 volume. Societatea de lectură a dezvoltat activitate destul de rodnică, oarele de lectură a tinerimei au fost mai slab cercetate; pricina, credem noi, n'a fost aceea, că tinerii nu se interesează de scrisul revistelor, ci pentru că cei mai mulți își aveau ale lor proprii — Colecțiunea desemnurilor s'au înmulțit apoi cu trei albumuri mari dăruite de Escelența Sa Mitropolitul, reprezentând vederi din Roma, Florența și Milano.

Ca ajutoare în bani s'au împărțit 86 studenți în suma totală și destul de respectabilă de aproape 13 mii cor. cei mai mulți din fundațiunile arhidiecezei și a diecezei de Lugoj. S'au mai împărțit apoi aproape 10 mii table de pâine, care reprezintă la sigur cel puțin 5 mii cor. și la sfârșitul anului s'au dat ca premii cărți, în valoare de 700 cor. cu totul peste 18 mii coroane.

¹⁾ Apărute și în broșură separată, prețul 1 cor.

Afară de aceea studenților fără suficient li-s'a iertat didactul, celor bolnavi li-s'a dat medicină gratuită și în Seminarul junimei au fost adăpostiți 129 elevi și din Masa studenților s'au împărțit 12 elevi (10 întreg 2 de jumătate). Inlesnirile ce se fac deci studenților la gimnaziul nostru sunt din celea mai mari.

În administrarea direcțiunii se află fondul studenților mizeri în caz de morb, care la sfârșitul anului eră de 22 mii cor. — fondul școalei de scrimă de 787 cor. — fondul „C. B. Groze“ de 287 cor. — „I. Săbădean“ de 360 cor. — fondul de excursiuni de 208 cor. Iar cel al mesei studenților, administrat de Cassa centrală e de aproape 25 mii coroane.

Asupra elevilor putem da următoarele date: au fost înscriși 551 elevi, din cari 23 au desertat. Din acestia 460 au fost gr.-cat. 63 gr.-or. 3 străini. Dintre școlari de abia 79 nu știu limba magiară. Progresul în studii n'au fost chiar splendid, de abia 33 au fost eminenti din toate studiile, iar nesuficienți au avut 113, ceea ce arată disproporție.

b) *la institutul pedagogic și școala de aplicație.* Corpul profesoral stă din 1 director și 10 profesori, din acestia 4 sunt și la gimnaz și 1 la teologie.

Suma cărților din biblioteca profesorală de abia 1005, din lipsa de fonduri augmentarea se poate face numai prin dăruiri. Biblioteca elevilor preparandiali e ceva mai număroasă, are 1222 volume. Societatea de lectură are avere de aproape 400 cor. și a dezvoltat și anul trecut activitate îmbucurătoare aranjând o succasă serată literară. Ajutoare elevilor s'au dat și aici, anume în bani 1700 cor. în cărți de premii 140 cor. plus 100 es. din Carte pentru instrucțiunea militară dăruite de Escelența Sa Mitropolitul, aproape 2200 cor. prețul pâinii, și 1 elev a fost împărțit cu prânz gratuit din fondul Mesei studenților, astfel și aci mărimea ajutoarelor trece preste 4000 cor. la cari se poate adauge și internatul preparandial, în care au fost adăpostiți 33 elevi. În administrarea direcțiunii au fost fondul Petru Solomon de 530 cor. și fondul Aurel P. Bota de 700 coroane din venitele cărora se dau premii elevilor.

Din datele statistice extragem următoarele date: numărul elevilor a fost de 87 între cari și 2 gr.-ort., numai românește, știau 7. Ce privește progresul, au avut eminent 4, nesuficient 11.

Tot aci se publică și rezultatul examenului de calificare, din 28 absolvenți, cu laudă s'au calificat 1. cu bine 5. cu suficient 16. avizați pe 3 luni 3. pe 1 an 3.

c) *la școala gr.-cat. de fete* corpul didactic constă din 1 director, 5 învățătoare, 2 profesori de religie, 1 învățător și 1 catechet pentru gr.-ort. Și aci s'au împărțit 2152 cor. ca stipendii și ajutoare în bani și 130 cor. în premii. Se mai adauge internatul de fete, în care au fost adăpostite „cea mai mare parte dintre fete“, câte anume nu se spune. Numărul elevelor, cari au frecventat școala de fete anul trecut a fost de 145. din aceste 120 gr.-cat. 20 gr.-ort. și 15 străine. După naționalitate 141 române, s'ar părea că o elevă izraelită s'a declarat română.

d) *la școala pentru învățaceii de meserie și industrie*, care e pusă sub condu-

cereea 1 director și 2 învățători și se susține din contribuiri, între cari locul prim îl ocupă Escel. Sa Mitropolitul și institutul „Patria“ din loc, au fost 55 elevi, dintre cari 47 gr.-cat. 12 gr.-ort. și 2 ref. din acestia 60 români.

În urmă:

e) *la azilul gr.-cat. de copii*, pus sub conducerea unui senat, a unei învățătoare și o îngrijitoare, au frecventat 34 copii.

Dacă socotim la elevii acestor școale cari au fost 889, clericii 65 elevii dela școala de stat, cari au fost 120 și pe elevii dela școala de meserii de stat, avem suma totală a tuturor copiilor: de români, cari 1907/8 au studiat la Blaj: 1092.

Înștiințare

pentru părinții cari doresc să-și aducă fiii la gimnaziul din Balázsfalva (Blaj).

Pentru anul școlastic 1908/1909 susceperile la gimnaziul superior gr.-cat. din Balázsfalva (Blaj) se vor face în modul următor:

În 31 August 1908 se vor ține examenele corectoare și supletoare pe cum și examenele de suscepere cu cei ce vin în I-a clasă gimnazială fără testimoniu de pe cl. IV poporală.

În 1—3 Septembrie se vor înscrie studenții cari au frecventat în anul școlastic 1907/8 la acest gimnaziu, pe cum și aceia, cari vor veni dela alte școale medie, încât va admite locul, ce ne stă la dispoziție.

În 4 Septembrie la 7 oare dimineața invocarea Spiritului Sfânt și Sf. liturgie, după aceea cetirea și explicarea legilor școlastice, iar la 9 oare începerea prelegerilor regulate.

Acei școlari cari vor veni după 3 Septembrie vor avea să documenteze cauzele întâzierii. După 8 Septembrie directorul gimnazial nu mai poate primi pe nime ca școlar ordinar.

Condițiunile de primire sunt:

1. Fiecare școlar să se prezinte cu testimoniu de pe anul școlastic trecut, chiar și dacă ar fi absolvat clasa la gimnaziul nostru.

2. Școlarul, care vine prima oară la acest gimnaz, are să se înfățișeze la directorul gimnazial cu părintele sau tutorul său, să producă *carte de botez, testimoniu de pe clasa absolvată în anul școlastic trecut, și dacă a trecut de 12 ani, atestat medical despre revaccinare.* Aceștia în caz de lipsă să vor supune unui *examen supletor.*

3. În clasa I. gimnazială se vor primi școlarii cari au implinit 9 ani și nu au trecut de 12 ani. Aceștia trebuie să arete, că au pregătirea recerută, prin producerea unui testimoniu de pe clasa IV. poporală, sau prin examen de suscepere. Față de aceia, cari au trecut de 12 ani, decide corpul profesoral.

4. Incvartirarea se poate face numai la case în contra cărora directorul și profesorii de clasă nu fac nici o excepțiune.

5. Cei ce n'au umblat la școală în anul trecut, au să-și documenteze cauza rămânerii lor dela studii.

6. Școlarii sunt datorii a se provedea cu toate cărțile de școală, le este oprit a se folosi de alte edițiuni, de cât. cele prescrise.

7. Cu ocaziunea înscrierilor sunt de a se plăti următoarele taxe: *taxa fundamentală*, care pentru cei ce au mai frecventat la acest gimnaziu este de 6 cor., iar pentru cei ce vin prima oară la gimnaziul nostru este de 12 cor. De la aceasta nu se dispensează nici un student. Au să solvească apoi ca *didactru*, cei din cl. I—IV. câte 28 cor., iar cei din clasa V—VIII câte 40 cor.

Dela solvirea didactrului se dispensează *studentii* cu purtare morală bună și progres cel puțin — *bun*. Suplicile pentru scutirea dela didactru, provăzute cu testimoniu școlastic și atestat de paupertate, sunt de a se înainta direcțiunii gimnaziale în 3 zile după începerea fiecărui semestru.

La cele înșirate mai sus se mai adaug următoarele:

a) Școlarii, cari au avut nesuficient din vre-un studiu și doresc să se supună la examen corector, se vor însinua la acel domn profesor, care i-a fost în anul școlastic 1907/8 profesor de clasă, aducând cu sine testimoniu din anul școlastic trecut. Examenul corector se vor ține în 31 August a. c. dela 8—11 oare a. m. și dela 3—5 oare d. a.

b) Școlarii, cari au să facă examene supletoare sau de suscepere, se vor prezenta la directorul gimnazial în 31 Aug. la 8 oare dimineața în cancelaria gimnazială. De aci se țin și acei școlari, cari doresc să fie susceptuți în cl. I. gimnazială fără de a produce testimoniu de pe clasa IV. populară.

c) Școlarii, cari vin pe clasele II—VIII și au absolvat clasa precedentă la acest gimnaziu se vor înscrie prin profesorul de clasă în clasa respectivă în 1, 2 și 3 Sept. dela 9—10 oare a. m. Cu ocaziunea aceasta vor produce testimoniu școlastic de pe clasa precedentă și cartea de hotez.

d) Școlarii, cari vin pe clasa I. pecum și aceia, cari au absolvat clasa precedentă la un alt institut, se vor suscepe prin directorul gimnazial în cancelaria gimnazială și anume: *cei ce vin pe 1-a clasă în 1, 2 și 3 Sept. la 8 și 2 oare, ceilalți în 2 și 3 Septembrie în fiecare zi, la 10 și 4 oare.*

e) Susceperile se fac în ordine cronologică până la împlinirea numărului prescris, de aceea e în interesul fiecăruia să se prezinte la înscriere de timpuriu. Se poate întâmpla, că o întârziere de câteva minute, să tragă după sine denegarea susceperii.

f) Taxele de sub p. 6 sunt de a se plăti la cassa gimnaziului pe lângă cvitanță dată de cassar, *căci numai prin plățirea taxelor se completează înmatricularea.* Cvitanțele se vor arăta profesorului de clasă.

g) Școlarii nerevaccinați, se vor primi numai condiționat și în 5 Septembrie se vor revaccina în localitățile institutului pe speșele lor.

Direcțiunea gimnazială.

† Iacob Mureșan.

În 4 August a. c. s'a mutat la cele vecințe Iacob Mureșan, fostul învățător român gr.-cat. al Clujului, care prin afabilitatea sa, prin tractarea lui părintească, prin metodel și inteligența sa a știut, să grupeze în jurul său, în o vreme lungă de 44 ani, pe fiii mizerului și numărului popor din Cluj, luminându-i și vărsându-le în inimă iubirea

de neam și biserică. Activitatea lui nu s'a mărginit numai la școală, ci s'a estins și în societate, luându-și partea cuvenită la înființarea fondului pentru ridicarea bisericii nouă, la înființarea fondului școlii de fete, a reuniunii de femei și deosebit a lucrat mult la reuniunea sod. români, a cărei suflet și secretar a fost până aproape de curând. Aceasta societate, în considerarea meritelor adormitului, a dat necrolog deosebit. În mormântarea i-a fost în 6 August, săvârșindu-se prohodul în biserică, în care a cântat dulce, foarte dulce, vreme de 47 ani, mângâind pe cei întristați, întărind credința celor slabi și înălțând mintea și inima tuturor la Părintele ceresc. Atât de mulți l-au plâns! L-au plâns toți, cari în o jumătate de veac l-au auzit cântând, la sutele și sutele de înmormântări, *versurile* lui jalnice și sfâșietoare. — Adormitul a scris și prin ziare. Are o carte doioasă: „*Coardea inimii.*“

Curatorul bisericii din Cluj încă a dat necrolog.

Îl jălește soția sa Ana, mulți fii, nepoți și neamuri, învățătorii, a căror decan eră și pentru a căror bine a lucrat încă înainte de înființarea reuniunii arhidiecezane a lor, fiind prezident al reuniunii învățătorilor, ce există pe vremi în tractul Clujului și jălește-l poporul din vasta parohie a Clujului. — Dumnezeu să-i deie fericire!

MAINU.

După informațiile sigure, ce le avem, ministrul de culte a asemnat suma de 261,525 coroane 57 fileri, ca ajutor, ce e a se socoti în întregirea congruală a preoților din arhidieceză. Asemnarea banilor s'a făcut după propunerea Ordinariatului, cu puține excepțiuni. Credem, că banii se vor împărți cât mai curând.

Noutăți.

Din Arhidieceză. Au fost puși în deficiență *Demetriu Metea*, parohul Ațintișului și *Petru Nirăștean*, parohul Iernotului. La Riciul-de-câmpie (tr. Pogăceleii) a fost denumit parohul Bandului-de-câmpie *Filip Pop*, la Band (tr. Murășului) a fost dispus preotul *Dionisiu P. Decei* din Orlat, la Orlat (tr. Sibiiu) a fost constituit de paroh *Ioan Ghișoiu* din Vizocna. — *Dr. Iuliu Florian*, capelanul prim din Cluj a fost denumit de capelan militar pentru ostașii români gr.-cat. staționați în Viena. De capelan prim la Cluj s'a numit *Eugen Pop Păcurar*, capelanul al doilea de acolo.

Dn. Aurel C. Domaș, proprietarul și editorul foii noastre, a fost permutat la Cluj, spre a-și îndeplini acolo osânda.

Hymen Nicolau Ioanovicu și **Mărioara Rus** fidanțați.

Convocare. Adunarea generală a „Reuniunii femeilor române din Mediaș și jur,” conform concludului comitetului din 29 Iuliu 1908 — se va ține în acest an în 30 Aug. st. n. la 2 oare d. a. în școala gr.-cat. din Mediaș.

O mică dare de samă. În anii școl. 1906/7 și 1907/8 au ținut cuvântări sacre în biserica catedrală din Blaj, și remunerația de câte 20 cor. au dat-o elevilor mizeri, Dnii: *Dr. V. Macaveiu*, prof. (odată), *Dr. A. Nicolescu*, prof. (de două ori), *Dr. Izidor Marcu*, canonic (de opt ori) și *Ștefan Roșian*, prof. (de zece ori). Suma remunerațiunii plus % a fost 420 cor. 90 fil. Din suma aceasta s'a distribuit în cei doi ani școl. lui *A. Lupean* (st. cl. VIII.) 50 cor., *O. Lupean* (cl. VII.) 40 cor., *P. Herlo* (cl. VIII.) 74 cor. 44 fil., *Ganea* (st. la Conservator) 26 cor., *Tătar* (cl. V.) 20 cor., *V. Brătfălean* (cl. V.) 11 cor., *Șt. Oniga* (cl. VI.) 10 cor., *C. Petru*, (cl. III.) 2 cor., *I. Mureșan* (cl. VI.) 13 cor., *S. Noșlacan*, (cl. I.) 20 cor., *Presăcan* (cl. I.) 5 cor., *V. Crișan*, (cl. III.) 20 cor., *I. Ungur* (cl. VIII.) 10 cor., elevilor preparandiali: *M. Pop*, *I. Andone* și *I. Copăcian* câte 10 cor. Internatului preparandial 20 c., elevei *O. Coltor*, 17 cor. 6 fil., mai multor pentru vizitarea expoziției industrieșilor 6 cor. 60 fil., unei copile sărace (*Soporan*) 3 cor., unei femei oarbe 1 cor. 40 fil., la colecta pentru providerea cu vestimente a copiilor săraci 40 cor., pentru timbre pe cvite 1 cor. 40 fil.

Aviz școlar. Părinții, cari ar dori ca pruncii lor pentru anul școlar 1908—1909 să fie așezați în internatul „*Pavelean*” de băieți gr.-cat. din *Beiuș—Belényes*, sunt avizați, ca până la 15 August să-și trimită suplicile la rectoratul acelui internat. Trebuie să suplice și acei școlari, cari în anul trecut au fost în internat ca plătitori. Taxa de întreținere la au 280 cor., pentru uniformă: 60 cor. Taxele să plătesc în două rate anticipative: la 1 Septembrie și 1 Februarie.

Rectoratul.

Nou stabiliment industrial. Aflăm cu plăcere, că cel mai mare stabiliment industrial al patriei noastre, cunoscuta fabrică Bohn, va fondă și în *Békéscsaba* un stabiliment mare. Priciperea proprietarilor va ridica și acest stabiliment, în cel mai scurt timp, pînă la cele dintâi.

Notari noi. La comisiile de cenzură dela cursul administrativ din Cluj, au depus cenzura de notar și următorii Români: *George Anton*, (*Sângeorz*, c. *Bistrița-Năsăud*) *Ștefan Șerban* (*Datoș* com. *Târnavei mari*), *Ioan Hajdu* (*Aranyező* com. *Bihorului*) *Ioan Moga* (*Beiuș* com. *Bihor*) *Nicolae Frâncu* (*Porumbacul inferior* com. *Făgăraș*) *George Tufan* (*Sân-Miclăuș* com. *Târnavei mici*), și *Emanuil Popa*, (*Măhaciu*, com. *Turda-Arieș*).

Posta Redacțiunii.

I. Ferent, Iași. Primim cu plăcere. Foiaia am spedit-o la Iași.

Biserica — Albă, Maramurăș. A trebuit să facem câteva reduceri, căci spațiul ne e foarte scump. De altcum te vedem cu toată dragostea.

Publicațiune de concurs.

Pentru a îndeplini postul de vice-notar în comuna *Orlat*, devenit vacant în urma pensionării, public concurs.

Cei-ce doresc a ocupa acest post, având calificațiune notarială legală, au a-și înainta cererile la subsemnatul Oficiu până în 25 August n. la oarele 5 p. m. și anume aceia care sunt în oficiu, prin acesta, iar care nu sunt în oficiu, prin autoritatea lor locală.

Cereri sosite după termin, ne instruate în mod recerut, ori care nu sunt înaintate cu mijlocirea autorităților, — nu le vom considera la candidare.

Salarul fundamental e 1000 cor. și vice-notarului îi compet venitele laterale conform statutului de organizare a comunei

Săliște, în 20 Iulie 1908.

(27) 3—3

Primpretorul cercual.

Partea literară.

Mysterium crucis.

Roman

din timpul împăratului Nero

de

Felix Nabor.

(Continuare)

29

Printre șirurile bolnavilor se preumblau păzitorii, se aplecau spre dâșii și le aduceau alinare; erau Nazarineni tăcuți, cari urmau poruncei învățătorului lor: „Iubiți-vă unul pe altul!”

Între ei eră și Lydia; când ea recunoscu pe împărăteasa, își încrucișă mâinile pe piept și se închină aproape până la pământ.

„Cum“, întrebă Octavia mirată, „această copilă delicată cutează a petrece între bolnavi? Oare cine îi însuflă curajul acesta?”

„Iubirea!“ zise Pomponia, și în acest singur cuvânt zăcea, pentru Octavia, o lume nouă.

Eumachius examină cu privire de pricepător, cele ce vedeă. „Cât de înțeleaptă este Pomponia!“ zise el. „Nici cel mai mare medic n'ar fi putut face aranjamente mai potrivite. Curățenie și aer proaspăt: primul mijloc! Scaldele răci alungă frigurile, iar vinul rece alină focul intern. Într'adevăr, privește numai, ea s'a îngrijit de toate.“

„Cât de bine trebuie să se simțască bolnavii sub această îngrijire“, zise Octavia mișcată. „Se înțelege: iubirea este medicina cea mai bună.“

În inima ei se petrecu o schimbare ciudată; sufletul i-se umplu de o lumină strălucitoare și ea simți dorința febrilă, de a lăpăda dela sine tot ce a ținut-o până acum încătușată de lume, și a imita pe acești creștini în răbdare, blândețe și îndurare. „Cât de miraculoasă“, gândi ea, „este religiunea aceasta, carea face eroi din aderenții săi! Într'adevăr, numai ea singură poate fi cea adevărată, asta o văd acum limpede. Rabonia“, zise ea, întorcându-se către aceasta, „nu se află în Roma acel Paul din Tarsos, despre care mi-ai fost povestit? Te rog, să-l trimiți la mine! Însă cât se poate mai curând! Sunt sătoasă după învățăturile sale!“

Pomponia și Rabonia se uitară cu bucurie una la alta și sărutară mâinile împărătesei. „O, soră!“ zise Pomponia, și Octavia surise așa de dulce, ca și când i-s'ar fi întâmplat o fericire mare. „Acum am văzut, unde locuiește iubirea“, zise ea, „și sunt hotărâtă: vreau să fac aceea, ce-mi poruncește iubirea!“

Întorcându-se către Pomponia, zise: „De aci încolo în toată ziua voi veni la tine. Rămas bun!“

Când era deja pe stradă, Lydia grăbi în urma ei. „Augustă stăpână“, zise ea blând, „ți-ai uitat la noi această bullă de aur.“

„Îți mulțămesc“, zise Octavia. Fata părea a avea o cerere; ea se uită rugător la împărăteasă.

„Ce vrei, copilă? întrebă aceasta cu bunătațe.“

„O, Augustă stăpână“, zise Lydia și ingenunchiă. „o, stăpână, implinește-mi o rugămintă!“

„Vorbește, copila mea! Dacă pot —“

„O, tu poți totul, tu ești împărăteasa!“

Octavia surise dureros. „Ce vrei?“ întrebă ea.

„O, stăpână, uite: Pomponia este su-părată pentru fiul ei! Ea crede că același i-s'a întâmplat o nenorocire în călătoria sa depărtată la Britannia. I-s'a și întâmplat o nenorocire, stăpână! El se află în închisoarea de stat, și eu nu îndrăznesc s-o spun asta Pomponiei. O, stăpână, mântuește-l . . . scapă-l!“

Vocea Lydiei tremură, când vorbi astfel, și ochii îi erau plini de lacrimi.

„Dar ce a comis el?“ întrebă Octavia înspăimântată. „Și de unde știi, că se află în închisoarea statului?“

„O, stăpână“, zise Lydia roșind „i-a succes se corumpă pe unul dintre păzitorii săi, și acesta mi-a adus știrea. Dar nu-i așa, stăpână. că tu-l vei mântui, tu ești atât de bună! Și-apoi odată am aflat dela el, că tu ai fost soața lui de jucărie în copilăria sa.“

Ochii Lydiei exprimau mai mult decât grija pentru Pomponia, înrânșii lucea un foc atât de viu, încât Octavia zise surizând: „Cine ar putea să se opună rugămintelor tale? Dar, vină, Lydia, vom încerca împreună, se scăpăm pe prietenul, carele ne e scump amândurora, nu?“

Obrazii Lydiei se roșiră, și ea zise confuză: „Stăpână . . . scumpă stăpână . . . ești supărată pe mine?“

„Ba nu“, zise Octavia și-și puse mâna pe capul Lydiei; „nu, te iubesc!“ Și se întâmplă lucrul ne mai auzit, că soția lui Nero se aplecă spre sârmana sclavă și o sărută pe frunte.

Acum mersără împreună pe drumul către colina capitolină, la poala căreia zăcea închisoarea statului. Întrară înăuntru printr'o poartă puternică de peatră; aci îi lovi un aer nădușit, muced. Spațul de dinainte, unde de comun se află sentinela, eră gol; alături zăcea celula ostiarului. Octavia voi se între. însă se retrase, scoțând un țipet de spaimă; pe padiment zăcea cadavrul temnicerului.

Steteau nehotărîte; pentrucă fără de cheia dela poarta principală nu puteau ajunge la prizoneri. Însă înainte ca cineva se o fi putut împedeca, Lydia se furișă în odaie și începă a cântă după chei.

Ea scoase un țipet de bucurie, căci legătura de chei se află lângă pumnul strâns al mortului. Îndată după aceea poarta cea mare fu descuiată și ele pătrunseră în gangul cel scund, întunecat, unde se aflau celulele prizonierilor.

„Acum altă întrebare!“ zise Octavia. „Unde se află Plantus?“

Nimeni nu știă.

„Stăpână, vom striga!“ zise Lydia.

„Ai dreptate, copilă“, zise Octavia.

Și la fiecare ușă strigară numele prizonerului. Însă nu se auzi nici un zgomot; ori că prizonerii erau morți, ori celulele

erau goale. În sfârșit Lydiei i-se pără, că a auzit o văietătură lină într'una dintre celule. Ea scoase un țipet de bucurie: „Aci e, aci e!“ Și ea încercă se deschidă ușa, însă fără rezultat. Numai în urma opintirilor mai multor sclavi se deschise ușa cea grea.

Deteră de o atmosferă umedă — rece; în celula dinaintea căreia se aflau, domnea întunec. Ochii lor trebuiră să se dedea mai întâi cu întunerecul, ca se poată deosebi obiectele.

Octavia să ținea de ușă și se uită cu groază în întunecimea înfiorătoare: „Plantus!“ strigă ea încet și cu teamă.

„Cine mă strigă?“ întrebă o voce debilă. „Eu sunt mort!“ Lydia și Eumachius intrară în celulă. Aci văzură, întiusă pe un așternut, o statură cu fața sură — vinetie și cu ochii închiși.

Lydia își puse mâna pe fruntea cea umedă a prizonerului întreg corpul tresări la atingerea aceasta. El încercă să se ridice, recăzu însă fără putere pe așternutul cel aspru. Eumachius îi turnă medicină întăritoare, carea își avu efectul aproape momentan. Ochii i-se deschiseră încet și priveau împrejur. Buzele cele palide își recăstigară vorba și bălbăiră: „Așadar nu-s mort! Trăesc! Văd în jurul meu oameni, cari îmi ajută. Cine sunteți voi? Și mai întâi cine ești tu, statură luminoasă cu fața unei zăite?“

„Eu sunt Lydia!“

„Lydia?.. Nu te cunosc!.. Și totuși . . . mi-se pare, ca și când te-ași fi văzut . . . parcă ți-am auzit vocea ta cea dulce!.. Ah, așa e!.. Aci, în adâncul inimei mele . . . aci este chipul tău!.. Așadar tu ești Lydia?.. Și tu vii, ca să mă scapi?.. Te iubesc!“

Lydia tremură când auzi cuvintele acestea și-și ațântă ochii, încântată, asupra junelui, carele se uită la ea, fără de a putea vorbi vre-un cuvânt.

„Aideți să plecăm din locul acesta în-grozitor!“ zise Eumachius și apucă pe Plantus de braț; Eucerus îl sprijini de la-turea cealalta.

„Da, se plecăm“, zise Plantus ca în vis. „Însă dă mâna ta încoace, Lydia!.. Condu-mă afară din întunecimea aceasta!“..

Ajungând afară la lumina zilei, Plantus exclamă: „O, cât este de caldă, de înviorătoare această lumină a soarelui! O, cât e de dulce libertatea!“ Și își ridică mâinile spre soare.

Octavia se aplică spre dâșul și-l întrebă cu voce vibratoare: „Trebuie că ai suferit mult, sârmanul de tine?“

El o privi mirat și o recunoscu. „Octavia!“ șopti el. „Octavia, tu aci? Așadar tu ai fost, carea m-a eliberat?“

„Nu eu, Plantus: singur fetei acesteia ai să-i mulțămesti viața și libertatea ta.“

Plantus se uită la fată. „Așadar tu, tu?“ zise el încet. „O, cât îți sunt de mulțămitor!“ Și el îi apucă mâinile, strângându-și-le la piept.

„Mi-am plătit numai o datorie vechiă“, zise Lydia roșind.

„Cum ai ajuns în carcer?“ întrebă Octavia. „Însuși împăratul a demândat să fi închis?“

„Da, împăratul!“ zise Plautus și-și încreți fruntea. „În chipul acesta mi-a resplătit el fidelitatea mea... O, cât de grozav a fost în acest mormânt întunecos! Nu știu, cât am zăcut într'ansul!... Odată văd numai că temnicerul nu mai vine la mine! Ultima bucatură de pâine, ultima picătură de apă s'au sfârșit! Au trecut zile întregi — mi-s'au părut ca și atâtea eternități — dar nimeni nu veni! Am strigat... am zberiat — am bătut cu pumnii în ușă, încât îmi sângeră degetele; înzădar! Nimeni nu veni! — M'a cuprins groaza!... Eram rupt de foame. Atunci, plin de desperare, m'am aruncat pe peatra cea rece, tare: voiam ca să mor! Simțiam, cum mă părăsesc puterile, simțiam, cum mi-se întepeneau membrele și cum mi-se uscă creierul. Un ultim gând mântuitor îmi veni atunci: Se mă rog!... Să mă rog!... Însă nu către zeli necredincioși ai Romanilor... nu: către el, Dumnezeu cel mare al Nazarinienilor!... El trebuie să fie un Dumnezeu plin de iubire, fiindcă mamă-mea îl adorează! M'am rugat de el să-mi ajute, să mă scape... din întreg sufletul... Și pe când mă rugam, am adormit ca un copil... M-am cufundat în adâncime, în înfinit... însă încet... încet, ca pe aripi ușoare... Apoi de odată am auzit o voce, carea venea din cer... și carea mă strigă pe nume. Atunci m'am trezit... și înaintea mea am văzut un înger... pe care mi-l'a trimis el: el, Isus, mielul!... Și acum trăiesc, și vreau să-l cant... pe el... carele m-a mântuit.“

Plautus vorbi așa de adevărat și convingător, așa din adâncul sufletului, încât toți rămăseră mișcați. Lydia plângea încet și șopti: „Îți mulțumesc, Doamne! Mi-ai ascultat rugăciunea!“

Plautus înaintă pe stradă, sprijinit de cei doi sclavi; în urma naturei sale puternice el putu în curând se meargă singur.

Când Octavia voiă chiar să-și iee rămas bun, pentru a se urca la palat, le veni înaintea patru sclavi, cari duceau o lectică, din interiorul căreia se auziau strigăte de ajutor. Indată după aceea văzură capul cel scârnav alui Vatinius, carele, cum se părea, voiă se execute iarăși o răpire de femeie. Văzând pe împărăteasa, el se speria și fugi pe aci încolo, dimpreună cu sclavii.

Sclavii împărătesei desfăcură lectica, în carea aflară legată pe Iulia, fiica cea frumoasă alui Sallustus. Când văzu pe Octavia, ea scoase un țipet de bucurie. Legăturile Iuliei fură desfăcute, și ea povesti, cum piticul cel mizerabil a atacat-o în casa ei. Spuse, că tatăl său a fugit din oraș dimpreună cu aproape toți sclavii. Eră foarte palidă și ochii îi erau infundați în orbite.

„Te salut, nobilă Iulia!“ zise Plautus. „Dar spune-mi, cum cutezi se rămâi singură în orașul acesta, prin carele pășeste moartea? Vină cu mine în casa mamei mele, acolo ai amici.“

„Îți mulțumesc, Plautus,“ zise Iulia cu voce debilă. „Îți primesc invitarea. Mai bucuros ași fugi din oraș, însă sum prea debilă.“

Lydia se uită la tinera Romană și se spăimântă; ea văzu, că aceea eră atinsă de boală și că aveă lipsă de ajutor grabnic. Se uită intristată la Plautus și acesta o pricepu. „Se mergem repede,“ zise el. „Nu e bine, se stăm pe stradă.“

El se despărți cu mulțumită fierbinte de Octavia și se îndreptă pe drumul către locuința sa. Pe Iulia o prindeau frigurile și se răzămă greu pe brațul Lydiei; numai cu osteneală mare fū în stare să se târăie până la palatul Pomponiei.

Când aceasta văzu pe fiul său, își ridică, mirată, mâinile către cer; scoase un țipet de bucurie și se aruncă în brațele lui.

Capitul XXV.

În grădinile Pomponiei.

Epidemia grasă încă în orașul îngrozit și gropile cele mari de pe Esculin abia mai puteau cuprinde mulțimea morților.

Singur Octavia întreprinse pași, pentru a înfrâna ciuma; ea chieamă la sine pe prefectul orașului și-i împărtăși planurile sale. Acesta se bucură, că un altul a luat în mâinile sale grija pentru binele orașului, și încă în ziua aceea el părăsi orașul, refugiindu-se la moșia sa dela țară. Octavia demândă, ca toate edificiile publice, cari erau goale, se fie transformate în localuri pentru bolnavi, în cari fură aduși oamenii, cari aveau locuințe mici și nesănătoase. Cu grija acestor lucrări fură încredințați Eumachius și ajutoarele sale. Toți banii, cari îi aveă la dispoziție, ea îi întrebuintă pentru cumpărarea de pâine și vin pe seama bolnavilor. Pomponia și vre-o câteva femei, cari în secret erau aderente ale învățaturii celei noue, încă o sprijiniră, după putință. La un cuvânt al Pomponiei, Eumachius a primit aproape o sută de ajutoare: Nazarinieni tăcuți, cari nu se temeau de boală și de moarte și umblau ziua și noaptea prin oraș, spre a cerceta pe bolnavi în casele lor, sau a-i îngriji în spitalele improvizate.

Când poporațiunea Romei văzu, ce simlințe se dedeau, pentru a înfruntă epidemia, când diferiți bolnavi eșiră însănătoșiți de sub mâinile medicului, atunci ea prinse iarăși curaj, și în orașul îngrozit se reînnoarse speranța, că toate vor fi iarăși în ordinea cea veche.

În casa Pomponiei zăceau încă numai puțini bolnavi; cei mai mulți se însănătoșară sub grija cea bună și numai pe puțini i-a răpit moartea.

Plautus rămase încremenit, când, sosind la mamă-sa, văzu casa plină cu bolnavi de ciumă.

„Ce va se zică asta?“ întrebă el mănios. „Casa străbunilor mei este un spital? Asta înseamnă, că cu puterea se introduce boala în familia noastră. Asta n-o pot suferi niciodată!“

Pomponia îl lăsă se vorbească și așteptă, până ce i-a trecut mânia. Ea vedeă, că el nu înțelege conceptul iubirei creștinești, pentrucă pe bolnavi îi consideră numai de nește sclavi nemernici cari nu merită se aibă parte de îngrijire omenească. Mai mult eră el însă supărat, că însași Pomponia cu mâinile ei aristocratice îngrija de bolnavii aceștia.

„Se potrivește asta pentru o femeie de rang senatoric?“ întrebă el. „Așa ceva niciodată nu s-a mai auzit în Roma. Eram aproape se cred, că această învățatură a crucei este sublimă, că acest Dumnezeu al creștinilor este un puternic, însă aceasta n-o pot pricepe. Aceasta este o religione pentru sclavi, nu pentru oameni culți! Unde ar ajunge statul și societatea, dacă consularii

îndeplinesc slujbe de servitori, iar senatorii spală picioarele cerșitorilor! Într'adevăr, numai un sclav poate da învățături de acestea!“

Înzădar îi explică mamă-sa, că poarările numai atunci devin mari și puternice, dacă toți se consideră ca frați, și că în cer acela va fi dintâi, carele pe pământ este cel din urmă. El abia o ascultă și se depărtă indispus; între ei se născu o înstrăinare, carea creștea zi cu zi.

De aceea el își petreceă aproape tot timpul lângă Octavia, căreia îi eră cel mai zelos sfetoic; însă și aci se văzu înșelat, deoarece Octavia încă împărtășiă ideile mamei sale, și el nu înțelegea, că pentruce. E drept că el însoți pe Octavia prin oraș, scria poruncile ei frumos și neted pe pergament, făcea socoteli, sau făcea comande de vin și vidualii: însă nici când n-a putut fi înduplecat, se între acolo, unde zăceau bolnavi, sau se atingă vre-un obiect, carele a fost în mâinile acelor. Se ferea cu multă precauțiune, se nu vină în atingere cu bolnavii.

El se feri chiar și de Iulia, carea zăcea bolnavă, de mai multe săptămâni, în casa mamei sale, și se păzi se n-o întâlnească, nici când eră reconvălescentă.

Numai cu Lydia petreceă fără nici o teamă, ba încă se ruga de mamă-sa, ca s-o libereze, se nu mai facă serviții la bolnavi. De când ea i-a scăpat din închisoare, ținea atât de mult la dansa, încât aproape o adoră. El nu vedeă într'ansa pe sclava, ci numai pe femeea, o femeie, carea prin frumsețea și spiritul ei eră mai sus pusă decât toți. Blandețea ei îl atrăgea, frumsețea și grațiile ei îl fermecau.

(Va urmă.)

Posta Administrațiunei.

Am primit și cuităm abonamentul dela:

P. M. Băcău, pe 1907. Pata pe 1899. Vă rugăm se achitați și anii următori. B. D. Lugoș, pe 1908 sem. 2-lea. Csanádos pe 1908 iul.—Sept. Dr. E. Orăștie pe 1908 sem. 2. Ileni pe 1908. I. B. Iod pe 1908 sem. 2. P. P. Lugoș pe 1908 sem. 2. Réztelek pe 1907 sem. 2 și 1908 sem. 1. I. I. Gherla pe 1908 sem. 2. Casina Lugoș pe 1908 sem. 2. Olosigul român pe 1908, întreg. Alba-Iulia, Lipoveni pe 1908 sem. 2. Betfia pe 1908 sem. 2. M. Dumbrava pe 1908. Isroni pe 1908 întreg. Timișoara pe 1908 sem. 2. Rușii de munte pe 1905 și 1906. Nagyléta pe 1907 sem. 2. și 1908 sem. 1. Iibot pe 1908 sem. 1. Nagy-Iklód pe 1907. Aprile—Sept. Vă rugăm și pentru rest. Adămuș pe 1908 sem. 1. Gálos Petri pe 1907. Dr. Cs. Makó pe 1907 Iulie—Sept. Tușin pe 1908. Lumperd pe 1908. Rodna nouă pe 1908. Bogata rom. pe 1908 Iulie—Septembre. „Răureana“ pe 1905 sem. 2 și 1906 sem. 1. Vă rugăm și pentru rest. Szamos—Veresmort pe 1907 sem. 2 și 1908 sem. 1. Vermes pe 1908. T. Dob. Buc. pe 1906 și 1907. Casina Beiuș pe 1908 Iulie—Septembre M. C. Abrud pe 1907 sem. 1. Vă rugăm și pentru rest. Breb pe 1908. M. Sziget pe 1907 sem. 2. Fiscut pe 1908 sem. 1. Aghireș pe 1907. Kisbánya pe 1903 și 1904. Feisa pe timpul din 1/4 1907 până în 1/4 1908. Ohaba (Vicariat) pe 1908. Oarda de sus pe 1903 April—Septembre. Binevoiește a plăti și de pe anii următori 1903 1/10 până în prezent, după cum ați promis, — pentruca să venim în rând cu plătirile. Cătina pe 1908 sem. 2. I. H. Gherla pe 1908 sem. 2.

Bibliografie.

A apărut:

„Sădirea și cultivarea viei”

de

Nicolae Pop.

Prețul: 2 coroane + 20 fileri porto.

Se poate procura dela Librăria seminarială
din Blaj—Balázsfalva.

Teologia dogmatică fundamentală Vol. I. *Apologetica creștină* vol II. *Tradițiunea și Biserica*. Costă fiecare volum 5 cor. + 30 fileri porto, *Teologia dogmatică Specială* vol. I. *Dumnezeu Unul, sf. Treime, Dumnezeu Creatorul, Intruparea Domnului și Grația* de Dr. Vasile Suciu, profesor de teologie. Costă 7 cor. 30 fil. + 30 fil. porto. A se adresa la Librăria semin din Blaj.

Isus Hristos și viața modernă.

Traducere românească, de

Dr. E. Dăianu.

Volum de 125 pag. elegant compactat în pânză.
Prețul 1 cor. 50 fil. + 15 fil. porto.

Proprietar-editor: Aurel C. Domșa.

Redactor respnz.: Augustin Gruția.

M. BOHN și SOTII

NAGYKIKINDA și SZOMBOLYA.

Cel mai bun stabiliment de acest
soiu în regiunea Austro-Ungaria.

Fabricile de cărămidă ale lui Bohn

în CHICHINDA-MARE și SZOMBOLYA.

Fondată în 1864. — Referințele cele mai de frunte.

= Productul anual 50 milioane =

țigle de siguranță din fabrica lui Bohn.

OXID DE FIER roșie naturală sau cătrănit.

= PRODUCTE: Țigle licențiate de coperiș. =

= Coperișul cel mai leștin și mai frumos. =

Preț-curant și mostre trimitem, la cerere, gratis și franco.

Product din Chichinda-mare
Țigle licențiate de siguranță
fabrica Bohn, Nr. 272.

(26) 3—10

Product din Szombolya.
Țiglă de coperiș, licențiată Nr. 258.

La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896
premiat cu medalia cea mare.Turnătoră de clopote și fabrica de scaune de fer pentru
clopote a lui**ANTONIU NOVOTNY**

în Timișoara-Fabric

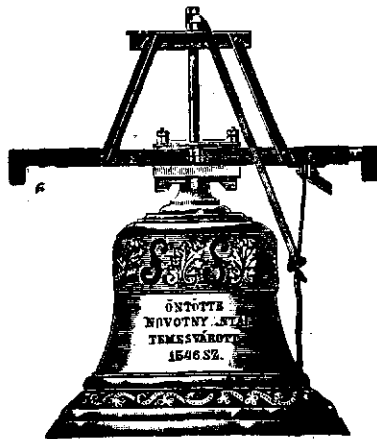
(27) 48—52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu ajustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o lațare prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomand

→ clopotele găurite ←

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura S și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toate de metal.

Preț-curanturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania”

din Sibiu (28) 48—52

Intemeiată la anul 1868

Sibiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii),
asigură în cele mai avantajoase condiții:

contra pericolului de incendiu și exploziune.
edificii de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutrețuri și alte produse
economice etc.

asupra vieții omului

în toate combinațiile, capitale pentru cazul
morții și cu termin fix, asigurări de copii, de
zestre, rente pe viața întreagă etc. etc.

Asigurări populare fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a
capitalului.

Valori asigurate contra in-	capitale asigurate asupra
cendului:	vieții:
95,816.412 coroane.	9,882.454 coroane.

Dela întemeiere institutului a solvit:
pentru despăgubiri de incendii 4,484,278.83 cor. pentru
capitale asigurate pe viață 4,028,113.12 cor.

Oferte și ori-ce informațiuni se pot primi dela:
Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu
I. curtea I.

și prin agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița,
Cluj și Oradea mare, pe cum și dela subagenții din
toate comunele mai mari.